

รายงานโครงการเรียนรู้และสังเกตการณ์กระบวนการทางศาล
ในมุมมองสิทธิมนุษยชน (Court Watch)
ประจำปี 2555 – 2556

โดย

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย (AIHR)

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Preface

In May 2013, Law Faculties of University of Chiangmai, University of Mae-faluang, University of Thaksin and University of Ubon Ratchathani, organized a national public seminar on ‘Cases of Human Rights: Rights to Fair Trial’. The objective of the seminar was to share the findings of around 120 law students who observed courts and trials during the academic year from the perspective of fair trial principles.

Officers from the Courts of Justice, Commissioners from National Human Rights Commission of Thailand, Law Reform Commission of Thailand, human rights lawyers and activists, students and law professors participated in the discussions.

The seminar was organized as part of the Court Watch Project that was initiated by Asian Institute for Human Rights in 2009 in collaboration with Universities in Thailand.

The present report gives a brief description of the Court Watch Project, its objectives, history and process. It also gives a description of the activities that were undertaken during 2012-2013, the tools developed under the program to facilitate observing of trials and hearings, and a summary of findings under the project. Finally it presents, the feelings of some of the students who participated in the program.

Kalpalata Dutta

Director,

Asian Institute for Human rights

1

จุดเริ่มต้นโครงการเรียนรู้และสังเกตการณ์กระบวนการทางศาล ในมุมมองสิทธิมนุษยชน (Court Watch)

ก่อนจะเป็น Court Watch

เมื่อแรกก่อตั้งสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย(Asian Institute for Human Rights: AIHR) ในปี พ.ศ.2548 ทางสถาบันฯ ได้มีส่วนร่วมกับการโครงการ Access to justice ของมูลนิธิผสานวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพให้กับภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากขณะนั้นมีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่มากมาย เช่น การบังคับให้หายสาบสูญโดยไม่สมัครใจ, การจับกุมคุมขังโดยพลการ, การซ้อมทรมาน ตัวอย่างคดีดังเช่น คดีทนายสมชาย นิลไพจิตร, คดีตากใบ, คดีกรือเสะ, คดีอิหม่ามยะผา คดีทั้งหลายล้วนเป็นคดีที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ยังเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของภาครัฐ ทำให้ภาคประชาสังคมต้องเข้ามามีส่วนติดตามตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องหาและผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการทางศาล

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย, มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม, Working group for justice และคณะกรรมการนิติศาสตร์สากล รวมถึงภาคประชาสังคมอื่นๆ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ร่วมกันติดตามกระบวนการยุติธรรมด้วยการไปสังเกตการณ์คดีในชั้นศาล โดยมีตัวแทนจากองค์กรดังกล่าวเข้าไปในห้องพิจารณาคดี ผลจากการไปสังเกตการณ์ดังกล่าวทำให้พบปัญหาและเกิดการตั้งคำถามมากมายกับกระบวนการยุติธรรม ภายใต้กรอบสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทั้งตาม

กฎหมายสูงสุดในประเทศอย่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และหลักการในกรอบกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ข้อค้นพบจากการติดตามคดีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ทำให้เห็นความเป็นจริงในการปฏิบัติกับมาตรฐานการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม กล่าวคือ ปัญหาเรื่องล่ามภาษาถิ่น อย่างภาษามลายู หรือภาษายาวีนั้นไม่สามารถแปลความอย่างตรงไปตรงมา มีการตัดความและแปลผิดความหมาย, ปัญหาเรื่องการบังคับให้ผู้ต้องหารับสารภาพของผู้พิพากษา เพื่อให้มีการลดโทษ และปัญหาผู้พิพากษาตัดเนื้อความเมื่อบันทึกคำให้การของพยานในชั้นศาล

ปัญหาเหล่านี้ทำให้ภาคประชาสังคมในพื้นที่ตระหนักและต้องการรวบรวมและสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชั้นศาล เพื่อให้สังคมได้รับรู้และมีความหวังในการเปลี่ยนแปลงระบบที่ไม่เป็นธรรมให้เป็นธรรมกับประชาชนผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ภาคประชาสังคมมีความเชื่อว่า หากมีผู้สังเกตการณ์คดีอยู่ในห้องพิจารณาคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สังเกตการณ์คดีที่เป็นชาวต่างชาติ จะส่งผลต่อท่าทีของผู้พิพากษาและผู้ปฏิบัติงานในห้องพิจารณาคดี ให้เคร่งครัดกับหลักการการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม และปฏิบัติต่อคู่ความด้วยการไม่เลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุผลดังกล่าว กลุ่มภาคประชาสังคมทั้งในพื้นที่และองค์กรจากกรุงเทพมหานคร รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศทั้งหลายได้ จัดให้มีกิจกรรมการไปสังเกตการณ์คดีในชั้นศาลอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการสังเกตการณ์คดีนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้ภายใต้หลักการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผย อีกทั้งก็ไม่ขัดกับกฎหมาย หากแต่ยังเกิดการตั้งคำถามจากนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนว่า การสังเกตการณ์คดีนั้นจะเป็นการหมิ่นอำนาจศาลหรือไม่? หรือว่า การวิพากษ์วิจารณ์ศาลนั้นจะกระทำได้หรือ?

เพราะสภาพปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ได้พบแค่ในพื้นที่ภาคใต้ แต่กลับพบเรื่องเหล่านี้ในภาคเหนือด้วย เมื่อได้มีสนทนากลับทนายความสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคเหนือ ทนายสุมิตรชัย หัตถสาร ก็พบปัญหาเรื่องล่ามภาษาท้องถิ่นเช่นเดียวกัน กล่าวคือในพื้นที่ภาคเหนือมีชนชาติพันธุ์อาศัยอยู่มาก เมื่อกลุ่มคนเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมักเกิดปัญหาการเข้าใจทางภาษา และไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการทางศาล

การติดตามตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางศาล จึงริเริ่มเป็นโครงการที่จะเอื้อต่อการติดตามตรวจสอบการทำงานของกระบวนการศาลขึ้นจากการเรียนรู้และประสบการณ์การทำงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาล

เริ่มเป็น Court Watch

จุดเริ่มต้นของการติดตามสิทธิในกระบวนการยุติธรรม (Monitoring rights to fair trail) จึงเกิดขึ้นจากรายงาน “ทำความเข้าใจระบบยุติธรรมในประเทศไทย” รศ.มรว.พฤติสาณ ชุมพล ประธานสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย ได้เขียนเกริ่นนำในรายงาน “ทำความเข้าใจระบบยุติธรรมในประเทศไทย โครงการเฝ้าระวังศาล 2551 (Court Watch Program)” รายละเอียดโครงการไว้ดังนี้

ในปี พ.ศ.2551 สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชียได้ริเริ่มดำเนิน “โครงการเฝ้าระวังศาล (Court Watch Program)” ที่ถือเป็นโครงการนำร่องว่าด้วยการทำความเข้าใจระบบยุติธรรมในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ทำความเข้าใจองค์ประกอบสิทธิมนุษยชนสากลในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม และสิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรมซึ่งมีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยระบุไว้เช่นกัน

- เพื่อสำรวจว่ากลุ่มผู้ยากจนและชายขอบในสังคมสามารถเข้าถึงความยุติธรรมและได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพหรือไม่
- เพื่อสร้างความเข้าใจในบรรดานักกิจกรรมภาคประชาสังคมและนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับกลไกการทำงานของระบบยุติธรรม
- เพื่อส่งเสริมการปฏิรูปภายในระบบยุติธรรม

โดยได้จัดการอบรมว่าด้วย “มาตรฐานการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชายขอบ” โดยเป็นการจัดร่วมกันของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชียและโครงการเอเชียแปซิฟิก ของคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (Asia Pacific Program, International Commission of Jurists) ระหว่างวันที่ 22-27 มีนาคม 2551 ที่นครนายก ผู้กล่าวเปิดงานได้แก่ นายชาญเชาว์ ไชยานุกิจ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม และวิทยากรได้แก่ ดร.คณิต ฒนนคร อดีตอัยการสูงสุดและคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ดร.สุนทรียา เหมือนพะวงศ์ ผู้พิพากษา นายวสันต์ พานิช อดีตกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการนี้ผู้เชี่ยวชาญสิทธิมนุษยชนสากลจากโครงการเอเชียแปซิฟิกของคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลได้ให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล ทั้งยังมีการเดินทางไปดูงานที่ศาลจังหวัดนครนายก ระหว่างการดูงาน ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดได้กล่าวแนะนำองค์ประกอบของศาลในประเทศไทย มีผู้เข้าร่วมการอบรมจำนวน 30 คน

หลังการอบรม นิสิต นักศึกษามาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และนักกิจกรรมด้านแรงงานพลัดถิ่น เช่น จากคลินิกกฎหมายแรงงานและสภาพนายความแห่งพม่า อำเภอ

แม้สอดคล้องช่วยทนายความซึ่งทำงานให้กับศูนย์ทนายความมุสลิม จังหวัดยะลา และนักกิจกรรมซึ่งทำงานกับเครือข่ายคนพื้นเมืองได้เข้าร่วมสังเกตการพิจารณาคดีระหว่างเดือนเมษายน-ตุลาคม 2551 หลังจากนั้นผู้สังเกตการณ์ได้แบ่งปันประสบการณ์จากการสังเกตการณ์การพิจารณาคดีร่วมกับทนายความจากประเทศไทยและต่างประเทศ ในการประชุมซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 1-2 พฤศจิกายน 2551 ที่กรุงเทพฯ สุดท้ายมีการแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกับนาย วุฒิชัย หรุจิตติวัฒน์ ผู้พิพากษาในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2551

ในรายงาน“ทำความเข้าใจระบบยุติธรรมในประเทศไทย โครงการเฝ้าระวังศาล 2551 (Court Watch Program)” สรุปข้อค้นพบจากผู้สังเกตการณ์การพิจารณาคดีได้ดังนี้

- ผู้พิการนั่งรถเข็นไม่สามารถเข้าถึงบริเวณศาลได้
- ปัญหาล่ามแปลภาษา ผู้ต้องหาที่ไม่เข้าใจภาษาไทย ไม่มีการจัดเตรียมล่ามให้ หรือหากมีล่าม ล่ามก็แปลความได้ไม่ครบถ้วน ไม่มีการแปลทวนให้กับพยาน ไม่มีการแปลคำพิพากษา และมีกรณีที่ล่ามแสดงอคติกับผู้ต้องหา
- บทบาทของทนายขอแรง ที่ไม่ใส่ใจต่อคดีที่ตนรับผิดชอบมากนัก ไม่มีการพบกับผู้ต้องหาก่อนจะเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาของศาล ซึ่งส่งผลด้านลบต่อคดี บางครั้งทนายแสดงอคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ หรือ แรงงานข้ามชาติ ด้วยการใช้อำนาจถูกเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- บทบาทของอัยการ พนักงานอัยการ จะเน้นงานเชิงรับเป็นส่วนใหญ่ และเดินเข้าออกห้องพิจารณาคดีอยู่เสมอ ไม่ฟังการสืบพยานของอีกฝ่าย
- บทบาทของผู้พิพากษา การพิจารณาคดีส่วนใหญ่มักจะเริ่มช้า องค์กรไม่ครบ แต่จะมีผู้พิพากษาหลักอยู่ 1 ท่าน หากเป็นคดีที่เป็นแรงงานข้าม

ชาติเรียกร้อยค่าชดเชย ผู้พิพากษามักให้ไกล่เกลี่ย และแรงงานข้ามชาติมักไม่มีอำนาจในการต่อรอง เมื่อมีการอ่านคำบันทึกการไต่ถาม ผู้พิพากษาบางท่านอ่านเสียงเบา และอ่านเร็ว จนทำให้พยานฟังและตรวจสอบไม่ทัน

- บทบาทของเจ้าพนักงานศาล ก่อนข้างมีทัศนคติเชิงลบกับคนจน และบางครั้งไม่อธิบายขั้นตอนในห้องพิจารณาคดี ส่งผลให้ผู้อยู่ในห้องพิจารณาคดีปฏิบัติตัวไม่ถูก และถูกศาลตำหนิ

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการนี้ คือการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการและได้ส่งเสริมความเข้าใจการทำงานของระบบยุติธรรม ได้ใกล้ชิดการทำงานกับฝ่ายตุลาการ อันจะเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิรูประบบยุติธรรม โดยจะต้องมีการปฏิรูปในระดับนโยบาย เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความยุติธรรม และองค์กรภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้เกิดการสะท้อนประเด็นปัญหาเพื่อปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในอนาคต

จากความสำเร็จในปี 2551 ส่งผลให้ทางโครงการพัฒนารูปแบบการดำเนินกิจกรรม โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานในระดับพื้นที่ เกิดเป็นการดำเนินงานโครงการในปี 2552 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน คือ 2556 โครงการได้ดำเนินงานใน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ บนพื้นฐานความหลากหลายของประเด็นปัญหา และความสนใจของอาสาสมัครในแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพให้กับนิสิตนักศึกษา คณะนิติศาสตร์และคณะอื่นๆ เช่น คณะมนุษยศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษา และนักกิจกรรมที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน

เพื่อเข้าร่วม โครงการ ประกอบด้วย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มดำเนินโครงการก่อน ในปี 2552 โดยมี สำนักวิชา

นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เข้ามาสังเกตการณ์การประชุม, การอบรม ร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และเริ่มโครงการ ในปี 2553 ซึ่งเป็นปีเดียวกับ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และในปี 2555 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ก็ได้เข้าร่วมโครงการ

พัฒนาพื้นที่แห่งการเรียนรู้

เมื่อจบโครงการในปี 2551 ทางสถาบันฯ ก็ดำเนินโครงการต่อเนื่องในปี 2552 ขจรดัยจากภาคประชาสังคม นักศึกษาผู้สนใจ ผู้การหาความร่วมมือในระดับมหาวิทยาลัย และเปลี่ยนชื่อโครงการเป็น **“โครงการการเรียนรู้และสังเกตการณ์กระบวนการทางศาลในมุมมองสิทธิมนุษยชน”** โดยมีจุดมุ่งหมายของโครงการ คือ ให้นักศึกษา คณะนิติศาสตร์ และภาคประชาสังคมที่สนใจเรื่องสิทธิมนุษยชน และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำความเข้าใจกระบวนการพิจารณาคดีในศาล และเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการบันทึกเหตุการณ์ ตั้งข้อสังเกตกับการพิจารณาคดีในชั้นศาล ตามหลักสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม อีกทั้งยังมุ่งหวังการรวบรวมข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงความยุติธรรมและการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของนักศึกษา

ประสานความร่วมมือกับคณะนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการในการแลกเปลี่ยนประเด็นต่างๆ ทั้งนักสิต นักศึกษา อาสาสมัครนักสังเกตการณ์คดี นักกิจกรรม อาจารย์ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งยังสร้างเสริมศักยภาพในทางทฤษฎีผ่านการอบรมด้านสิทธิ

มนุษยชน และเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ภาคปฏิบัติผ่านวิธีการสังเกตการณ์
คดีในชั้นศาล ซึ่งทั้งสองกระบวนการ ส่งเสริมให้เกิดการตระหนักถึงการนำ
หลักทฤษฎีไปใช้ให้สอดคล้องกับและหลักปฏิบัติ และจากกระบวนการ
ดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดการรวบรวมฐานข้อมูล ที่สะท้อนความเป็นจริงของการ
เข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนในชั้นศาล อีกทั้งยังสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ ที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจปัญหาต่างๆของกระบวนการพิจารณาคดี
ในศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่เกี่ยวกับผู้ที่อาจถูกละเมิดสิทธิได้ง่าย ข้อมูลที่
ได้จากโครงการจะถูกประมวลเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา
กระบวนการยุติธรรม

โครงการเรียนรู้และสังเกตการณ์กระบวนการศาลในมุมมองสิทธิ
มนุษยชน ได้เริ่มดำเนินโครงการกับมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ พ.ศ.2552 เป็นต้นมา
และดำเนินการต่อเนื่องจนถึง 2554 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จาก Open
Society Foundation (OSF) บริหารงบประมาณโดยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่ง
เอเชีย จากประสบการณ์การดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องกว่า 3 ปี ทำให้
คณาจารย์ คณะและมหาวิทยาลัยเห็นร่วมกันว่าควรดำเนินโครงการต่อ โดยให้
เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนวิชาสิทธิมนุษยชน และกิจกรรมภายใต้ศูนย์
ช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

จากนั้นในปี 2555 เครือข่ายมหาวิทยาลัย ก็ได้ยื่นขอสนับสนุน
งบประมาณจาก Open Society Foundation (OSF) เอง โดยมีตัวแทนคือ
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นผู้บริหารโครงการ ภายใต้การร่วมกันทำงาน
ระหว่างมหาวิทยาลัยและ สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชียเป็นผู้หนุนเสริม
โครงการและจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน

กระบวนการทำงาน

ประสานความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่สนใจร่วมดำเนินโครงการ โดยเน้นกลุ่มอาจารย์ที่สอนวิชาสิทธิมนุษยชน และอาจารย์ที่สนใจรศ.สมชาย ปรีชาศิลป์กุล ทศพล ทรรศนกุลพันธ์ อาจารย์สอนวิชากฎหมายกับสังคม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มดำเนินโครงการกับนักศึกษาในวิชาก่อน เช่นเดียวกับ อาจารย์ดามร คำไตรย์ และอาจารย์โศภิต ชีวะพานิชย์ ที่สอนวิชาสิทธิมนุษยชน ในสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ส่วนอาจารย์ชรรค์เพชร ชายทวีป ได้ดำเนินโครงการผ่านศูนย์ช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย (ศชปก.) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และสุดท้ายคือมหาวิทยาลัยทักษิณ นำโดยอาจารย์เสาวนีย์ แก้วจุลกาญจน์ นำกิจกรรมโครงการเข้าสู่การเรียนการสอนวิชาสิทธิมนุษยชน

จัดการประชุมกันระหว่างอาจารย์ 4 สถาบัน และผู้ประสานสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่าง ศูนย์พิทักษ์และฟื้นฟูสิทธิชุมชนท้องถิ่น องค์กรที่ช่วยเหลือชาวบ้านและชุมชนในเรื่องกฎหมาย โดยเฉพาะคดีสิทธิมนุษยชน คดีป่าไม้ที่ดิน ให้คำปรึกษาทางกฎหมายและช่วยเหลือด้านกระบวนการยุติธรรม เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในชั้นศาล เดิมประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ ก่อเกิดเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานโครงการ การเรียนการสอนวิชาสิทธิมนุษยชน และการแลกเปลี่ยนทางวิชาการขนาดย่อมๆ ขึ้น

เมื่อได้ข้อสรุปว่า การดำเนินโครงการต้องสอดคล้องกับภาคการศึกษาของนักศึกษา ก็วางแผนการอบรมในแต่ละมหาวิทยาลัย ตามกรอบเงื่อนไขของวิชา และภาคการศึกษา ส่วนใหญ่ วิชาสิทธิมนุษยชนนั้นจะสอนในภาค

การศึกษาที่ 2 ซึ่งโครงการ Court Watch ก็เริ่มกิจกรรมอบรมเรื่อง “การ
ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม” หลังจากเปิดภาค
การศึกษาที่ 2 นั้นเอง